

VAJAY SZABOLCS

(1921–2010)

Vajay Szabolcs régi nemesi családból származott, s otthonából magával hozta egész életét végigkísérő érdeklődését a heraldika és a genealógia iránt. Édesapja magas rangú állami tisztviselő volt. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem fiatal joghallgatója a legfelsőbb politikai körökhöz fűződő kapcsolatainak köszönhetően, hogy a Kállay-kormány intencióinak megfelelően 1943-ban ösztöndíjat kaphatott Svájcba, az egyetlen olyan közeli európai országba, amely akkor nem tartozott a nemzetiszocialista Németország hatalmi szférájába. A genfi egyetem nemzetközi intézetében dolgozva előre látta a német vereséget. Részt vállalt a szigorúan titkos magyar különbeke-kísérletekben, s esze ágában sem volt hazatérni és mundért ölteni a „nemzet totális mozgósítása” jegyében otthonról kapott behívó parancsra. Hamarosan megérkezett a távirat: Szálasiék hadbírósaága halálra ítélte. Egy ideig a Nemzetközi Vöröskereszt önkénteseként dolgozott, s a párizsi Sorbonne-on is tanult. Külső szakértőként részt vett az 1947-i párizsi békét előkészítő tárgyalások anyagainak az összeállításában.

Miután látta a magyarországi közélet gyors balrafordulását, a háború után nem tért haza. Spanyol nyelvtudására építve 1948-ban kivándorolt Dél-Amerikába, felvette az argentin állampolgárságot. Néhány év után, már „argentinként” visszatért Párizsba, ahol egy ideig újságíróskodott, végül az UNESCO-nál lett tisztviselő.

Addig mozgalmas életpályája révbe jutott: poliglott voltának köszönhetően nyugdíjazásáig pedáns hivatalnokként intézte a világ különböző országainak a kulturális ügyeit, utazgatott a szélrózsa minden irányába. A legnagyobb „megrázkódtatásokat” most már csak a vízummegtagadások jelentették számára: a Falkland-háború idején, mint „argentin” nem utazhatott be Nagy-Britanniába, illetve, amikor a Magyar Tudományos Akadémia Középkori Munkabizottsága meghívta egy hazai tudományos ülés-szakra előadást tartani, az akkori magyar hatóságok nem engedték hazautazni. Mivel a háború után sok jobboldali magyar emigráns telepedett le Dél-Amerikában, őt is közülük valónak vélték.

Megmosolyogtató epizód, hogy amikor egy későbbi konferencián való részvétel céljából végre kézhez kapta a magyar vízumot, telefonon aggodalmaskodott: nem lesz-e baj abból, hogy őt annak idején Szálasiék halálra ítélték...

Nyugdíjba vonulása után a svájci Vevey-ben telepedett le, s 1989 után gyakran hazalátogatva ott élt haláláig. Nyugdíjasként 1992-ben elvállalta a Magyar UNESCO Bizottság tagságát, 1993-ban e minőségében nagyköveté neveztek ki.

Szakmai tekintélyének és sokoldalú nyelvtudásának köszönhetően a már 1942 óta johannita lovag Vajajt 1980-ban a Máltai Lovagrend magyar heraldikai és genealógiai szakértőnek kérte fel. Ezt követően számos tagjelöltnek nyújtott segítséget ősfája összeállításában. Tagjai sorába fogadta az Argentin és a Spanyol Királyi Történettudományi Akadémia. 1961-ben tagjává, hamarosan elnökségi tagjává, majd alelnökévé választotta a Nemzetközi Heraldikai Akadémia.

Legfőbb szervezője, majd megalakulása után csakhamar elnöke lett a Genealógiai és Heraldikai Társaságok Nemzetközi Szövetségének. Itthon 1981-ben a Szent Koronát vizsgáló bizottságba hívták meg. Motorja volt a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság újrászervezésének az eredeti alapítás 100. évfordulóján; később a Társaság díszelnökévé is választották.

Oktatott az Eötvös Loránd Tudományegyetem Művelődéstörténeti Tanszékén. Vendégtanárként ugyancsak művelődéstörténetet adott elő a Közép-Európai Egyetemen. Amikor az 1990-es évek kezdetén napirendre került a Turul újraindítása, nem csak a pénzügyi feltételek megteremtésében vállalt oroszlánrészt, de szívvel-lélekkel azon fáradozott, hogy magas színvonalú, széles szerzői körrel bíró folyóirat szülessen újjá.

Tudományos munkássága főleg a történelem segédtudományaira és nemzeti történelmünk korai szakaszára terjedt ki. Külföldön – főleg az *Archivum Heraldicum* hasábjain – számos tanulmányban mutatta be a külföldi szakmai köröknek a magyarországi címerfejlődés jellegzetességeit. Cikkeket közölt a kardról, mint címerképről, a mezőgazdasági motívumokról, a tűzfegyverekről a magyar heraldikában. De vaskos köteteket publikált a Johannita, illetve a Máltai Lovagrend magyar tagjainak a családjairól, jó néhány elméleti cikket írt, értekezett a Szent Korona *kamelaukion* jellegéről, s genealógusként több királynéknak a létét kísérelte meg kideríteni. A magyar törzsszövetségnek az európai történelemben lépéséről írt gondolatébresztő ta-

nulmánya a korai magyar kalandozó hadjáratokat helyezi el a 9–10. századi európai „nagypolitikában”, és amellet érvel, hogy kalandozó eleink, mielőtt rátörtek volna Nyugat-Európára, mindig felderítették az ottani nemzetközi viszonyokat, s kihasználva a feudális hatalmasságok ellentéteit, igyekeztek szövetségeseket keresni vállalkozásaikhoz.

Vajay Szabolcs élete végén regényírással is foglalkozott. Nem történelmi feladat megítélni írói vénáját, de e sorok írója nagy élvezettel követte az Ibériai-félszigettől Magyarorszáig annak a 16. század első negyedében élt török tüzérnek a történetét, akinek a szemszögéből nézve teljes joggal volt adható az élvezetes történetnek a számunkra kissé mellbevágó „Győztünk Mohácsnál” cím.

Ha már a múltra nemzetközi látásmóddal – európai, sőt világlátószögből tekintő – Vajay Szabolcstól veszünk bú-

csút, ne feledjük azt sem, hogy vendégszerető háza mindig nyitva állt a Párizsba kiutazó magyar történészek előtt, s nem csak az ottani levéltárak, könyvtárak kutatására vonatkozó hasznos tudnivalókkal látta el látogatóit, hanem – ami az akkori nyomorúságos ösztöndíjjal, napidíjjal vagy turista ellátmánnyal érkezőknek ugyancsak nem volt lényegtelen – egy-egy munkaebédre, vacsorára is meghívta őket.

Kedvtelve mesélgetett egyik őséről, aki 108 évet élt, s akkor is csak azért halt meg, mert leesett a lováról. Szabolcs barátunk is szép kort ért meg, szellemi – és igen sokáig testi – frissességgel. 85 éves korában is hazalátogatott még Svájcból. Népes baráti körének őszinte bánatára a 108 év azonban már nem adatott meg neki.

Bertényi Iván

